

JADWIGA SAWICKA
ANNA STELIGA

ORCID 0000-0001-9420-575X

ORCID 0000-0002-4750-7285

Marina Abramović. Wolność absolutna

Międzynarodowy Projekt Artystyczno-Naukowy

Od 27 maja do 27 czerwca 2021 r. w Galerii Instytutu Sztuk Pięknych im. prof. Włodzimierza Kotkowskiego odbyła się pierwsza z cyklu wystaw realizowanych w ramach Międzynarodowego Projektu Artystyczno-Naukowego *Marina Abramović. Wolność absolutna*.

Niestety, z powodu obostrzeń pandemicznych otwarcie wystawy odbyło się *online* i było transmitowane w Internecie, a relację można zobaczyć na instytucyjnym kanale YT pod linkiem: https://www.youtube.com/watch?v=CQj_cexlIRM.

O projekcie powstał także reportaż zatytułowany *Marina Abramović. Wolność absolutna*, który zrealizowała Justyna Łuczaj-Salej i można go zobaczyć pod linkiem: <https://www.youtube.com/watch?v=CACVKRqw5ek>.

Wolność stała się dla naszego projektu motywem przewodnim. Wolność rozumiana jako brak przymusu, jako możliwość wyrażania własnych myśli, woli i przekonań. Marina kiedyś powiedziała, że doświadczyła wolności absolutnej i powiedziała to przy okazji swojego performansu. Performans zatem był takim czynnikiem tego, że nie liczyło się już nic innego, liczyła się tylko sztuka. Wystawa w Galerii ISP to wybór 50 prac ze 140, które powstały w projekcie. Jako kuratorki wybieraliśmy tak, żeby pokazać różnorodność użytych mediów (malarstwo, rysunek, fotografia, instalacja, video, performans). Wystawa prezentuje prace, które powstały w bezpośrednim kontekście całości twórczości Abramović, a są wynikiem doświadczenia wyjazdu na wystawę *Do czysta* do Torunia, oraz prace, które były realizowane w ramach działań interdyscyplinarnych w kilku ośrodkach akademickich i dialogizowały z wybranymi, wskazanymi działaniami z artystki z jej twórczości lat siedemdziesiątych XX w. Wystawa prezentowała liczne prace multimedialne i była pierwszą w przestrzeni naszej galerii, w której widzowie mogli zobaczyć tak wiele prezentacji wideo w różnorodny sposób wyświetlonych. Ciekawym zabiegiem było wykorzystanie jednej z prac do zapoznania się z opinią odwiedzających wystawę. Przed galerią znajdowały się bowiem stele i każdy z widzów mógł zagłosować, udzielając odpowiedzi Tak lub Nie na dwa nurtujące pytania: Artysta powinien cierpieć? Artysta nie powinien mieć depresji? W kontekście trwającej pandemii zarówno te pytania, jak i wiele prac znajdujących się na ekspozycji nabrały nowego znaczenia.

Niezwykły wkład w projekt wnoszą prace uczestników warsztatów terapii zajęciowej i pracowni plastycznej z domu pomocy społecznej – osób z niepełnosprawnościami. Aranżując wystawę, nie tworzyliśmy enklaw (osobno prace studenckie, osobno prace wykładowców, osobno prace osób z niepełnosprawnościami), ale zale-

Natalia Bieńkowska, *Absolwentka*, performance, fot. K. Skrzypiec

żało nam na pokazaniu napięć między pracami, na ich wzajemnym oddziaływaniu i wydźwięku.

Nowością, jaką zastosowałyśmy w przypadku tej ekspozycji, jest dodatek w postaci wirtualnej wystawy. W zaaranżowanym wnętrzu możemy zapoznać się z każdą pracą projektu, nie tylko widząc ją, ale także wysłuchując odautorskich komentarzy czytanych przez lektorkę. Dzięki temu zabiegowi do wystawy można powracać wielokrotnie i znajdować w niej nowe konteksty. Za realizację filmów odpowiedzialna jest Edyta Czernecka, wspomagana przez Annę Kamycką, głosu użyczyła Aneta Suslinnikow. Filmy można obejrzeć pod linkami:

Wizualizacja wystawy Marina Abramović. Wolność absolutna, Kontekst I. Wyjazd. Opracowanie graficzne i animacja: Edyta Czernecka: <https://www.youtube.com/watch?v=KwiOFrneHnw&t=15s>.

Wizualizacja wystawy Marina Abramović. Wolność absolutna, Kontekst IV. Wielogłos. Opracowanie graficzne i animacja: Edyta Czernecka:

www.youtube.com/watch?v=7BV83OCSypk.

Od lewej: Anna Steliga, *Do czysta II*, fotografia cyfrowa; Jadwiga Sawicka, *Lucky Marina*, akryl, kolaż, papier; Katarzyna Kukułka, *Rhythm o*, malarstwo cyfrowe; Agnieszka Ciura, *Osmętnica*, instalacja, olej na płótnie, fot. K. Skrzypiec

Wystawie towarzyszyło wiele wydarzeń. Jednym z nich była prezentacja dwuczęściowej recenzowanej monografii naukowej wydanej w Wydawnictwie Uniwersytetu Rzeszowskiego w latach 2020–2021. *Część I. Teksty i eseje wizualne* to swoiste wprowadzenie do całego przedsięwzięcia. Jest to też taka nasza – autork projektu (J. Sawicka, A. Steliga, E.M. Nieduziak, I. Bugajska-Bigos) – osobista refleksja na temat fenomenu Mariny, sztuki performance, wolności w sztuce, wolności kobiet w sztuce i sztuki, która przynosi wolność. *Część II. Konteksty twórcze* to z kolei swoiste sprawozdanie z działalności warsztatowej w czasie trwania tego projektu; pokazujemy prace 140 uczestników i ich refleksje, a także teksty naukowe. Obydwie monografie stanowią jedną całość, ale mogą być czytane oddzielnie. Wydane są w języku polskim i angielskim, ponieważ uczestnikami projektu były osoby z ośmiu krajów. Publikacje przybliżają twórczość Abramović i wprowadzają w dyskurs wolnościowy. Publikacje otrzymały bardzo pochlebne recenzje. Prof. ASP Łukasz Huculak podkreślił, że monografia „przynosi wiele cennych, rzeczowych i niepowszecznie znanych informacji z zakresu praktyki artystycznej kobiet, historii feminizmu, relacji społecznych i artystycznych, które miały wpływ na status kobiety-artystki”. Z kolei prof. Katarzyna Krasoń z Uniwersytetu Śląskiego określiła monografie jako dzieło wyjątkowe: „Z pełnym przekonaniem stwierdzam, że publikacja jest dziełem oryginalnym i inspirującym, [...] otwiera szeroko implikacje również dla praktyki edukacji artystycznej. [...] książka – nietuzinkowe, intrygujące, bo generujące aktywność czytelnika – dzieło”.

Zapraszamy do lektury:

Marina Abramović. Wolność absolutna. Międzynarodowy projekt artystyczno-naukowy. Część I. Teksty i eseje wizualne. Marina Abramović. *Absolute Freedom. The International Art-and-Science Project. Part I. Texts and visual essays*, J. Sawicka, A. Steliga, E.M. Nieduziak, I. Bugajska-Bigos, Wydawnictwo UR, Rzeszów 2019, ISBN 978-83-7996-788-9

Marina Abramović. Wolność absolutna. Międzynarodowy projekt artystyczno-naukowy. Część II. Konteksty twórcze. Marina Abramović. *Absolute Freedom. The International Art-and-Science Project. Part II. Creative contexts*, red. I. Bugajska-Bigos, J. Sawicka, A. Steliga, Wydawnictwo UR, Rzeszów 2020, ISBN 978-83-7996-828-2.

Książki można nabywać:

– w wybranych księgarniach na terenie całego kraju lub zamawiać:

– telefonicznie pod numerem: +48 17 872 13 69

– pocztą elektroniczną: wydaw@ur.edu.pl

– za pośrednictwem strony internetowej Wydawnictwa UR: <https://wydawnictwo.ur.edu.pl>, w zakładce:

<https://wydawnictwo.ur.edu.pl/product-category/nauki-humanistyczne/sztuka-i-architektura>

24 czerwca 2021 r. odbyło się spotkanie z człowiekiem, któremu udało się niemożliwe – a mianowicie, po latach starań – zaprosił (skutecznie) artystkę światowej sławy Marinę Abramović do Polski – do Torunia (2019) i na imponującej powierzchni (3500 m kw.) przedstawił jej kultowe prace (wystawa *Do czysta*). M.in. o tym, ale i o relacji artysta – kurator przedstawiciele instytucji

rze zgło- Ziemi Prze
kładzie: OF UNESCO
krytyk stopada 2021
stawi- pozjum Drewni
niec pogranicza.
- Biorąc p

kultury, artyści plastycy, filozofowie i historycy sztuki porozmawiali z kuratorem Wacławem Kuczma podczas panelu dyskusyjnego zatytułowanego *Artysta – Kurator – Wystawa*.

Relacje z panelu zrealizowane przez Justynę Łuczaj-Salej można zobaczyć pod linkami:

Artysta – Kurator – Wystawa. Część I:

<https://www.youtube.com/watch?v=Kj4mgg2o7EM&t=43s>

Artysta – Kurator – Wystawa. Część II:

<https://www.youtube.com/watch?v=UoLzKHwUzdw&t=33s>

Organizatorami projektu *Marina Abramović. Wolność absolutna* są: Uniwersytet Rzeszowski – Instytut Sztuk Pięknych, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu – edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych, Koło Artystyczno-Naukowe „Piekarnia” oraz partnerzy z Polski: CSW Znaki Czasu (Toruń), Uniwersytet Śląski (Katowice), Uniwersytet Mikołaja Kopernika (Toruń), Akademia Sztuk Pięknych (Kraków), Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska (Przemyśl) i z zagranicy: Państwowy Uniwersytet Humanistyczny (Równe, Ukraina), University of Girona (Hiszpania), Uniwersytet Komeńskiego (Bratysława, Słowacja), ESE Escola Superior de Educação do Politécnico do Porto (Portugalia), Kean University (New Jersey, USA), Terra Therapeutica Institute (Bratysława, Słowacja), Institut for Kunstterapi (Dania), EFAT (Belgia). Do czynnego udziału w projekcie zostali zaproszeni także uczestnicy warsztatów i pracowni plastycznych – osoby z niepełnosprawnościami i ich instruktorzy z dwóch polskich placówek: Warsztatu Terapii Zajęciowej przy Fundacji Pomocy Osobom z Autyzmem MADA (Nowy Sącz) i Domu Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Psychicznie Chorych (Rzeszów).

Wiele materiałów dotyczących wystawy (zarówno te wspomniane powyżej, jak i m.in. wywiady radiowe i audycje) można także zobaczyć i odtworzyć w Archiwum Galerii Instytutu Sztuk Pięknych im. prof. Włodzimierza Kotkowskiego pod linkiem: www.ur.edu.pl/strony-isp/marina-abramovic--wolnosc-absolutna.

Prace uczestników WTZ przy Fundacji Pomocy Osobom z Autyzmem MADA z Nowego Sącza, fot. K. Skrzypiec

artystycz-
przestrzeń
RZYSZV